

© Цибра М. Ф.

Цибра М. Ф. - доктор філософських наук, професор кафедри філософії, історії та політології Одеського національного економічного університету

УДК 300.54

САМОТВЕРДЖЕННЯ В СТРУКТУРІ ПОТРЕБ ОСОБИСТОСТІ

В статті аналізується значення та роль самоствердження особистості. Визначено її місце у структурі потреб.

Ключові слова: самоствердження, самореалізація, самоактуалізація, потреба, структура потреб.

САМОУТВЕРЖДЕНИЕ В СТРУКТУРЕ ПОТРЕБНОСТЕЙ ЛИЧНОСТИ

В статье анализируется значение и роль самоутверждения личности. Определено ее место в структуре потребностей.

Ключевые слова: самоутверждение, самореализация, самоактуализация, потребность, структура потребностей.

SELFAFFIRMATION IN THE STRUCTURE OF PERSON'S NEEDS

The meaning and role of person's selfaffirmation are analyzed in the article. Its place is defined in the stucture of needs.

Key words: selfaffirmation, selfrealisation, selfactualization, need, structure of needs.

Інтерес до самоствердження особистості, як окремої соціально-філософської категорії, обумовлений потребами майбутнього, як і винятково сучасним станом суспільних відносин. Власне, сама особистість веде постійний пошук пункту опори, надійний притулок довічних добротворчих сподівань. Зацікавленість посилюється, набуває рис універсальної тенденції, властивої шереху конкретних наук: політології, соціології, економічної теорії, біології, медицини, астрономії, психології, тощо.

Безумовно, особистість першочерговий об'єкт і суб'єкт суспільних змін, це, насамперед, надзвичайно динамічний, безпосередньо віддзеркалюючий соціальну дійсність елемент. Можна також аксіоматично наполягати на тому, що суспільне життя змінюється настільки швидко та якісно, наскільки самостверджується особистість, і, відповідно, наскільки ці зміни втілюються у конкретних справах, обставинах — настільки прирощується сукупний потенціал Добра.

Наріжна ідея *позитивістського* спрямування категорії самоствердження особистості — зумовила відповідний пошук аргументів для обґрунтування та подальшого вдосконалення доказового апарату концепції самоствердження, як методологічної підстави дослідження особистості, її глибинного потенціалу. Відстеження процесу формування індивіда дозволить докладніше, змістовніше розуміти, аналізувати особливості та механізми взаємовпливу суб'єктивного та об'єктивного в умовах відродження державності, нації, культури, релігії і відповідного реформування соціальної дійсності. Обдарований мислитель, письменник Л. М. Толстой, на початку ХХ сторіччя занотував таку думку: "... устройство внешних форм общественной жизни без внутреннего совершенствования — это все равно, что переключать без известки, но на новый манер разваливающееся здание из неотесанных камней".(6,22)

Сьогодні соціологи констатують поширення синдрому "нестачі людяності", уваги до потреб особистості, її віковичної мети самоствердитись на високоякісному, добротворчому рівні. Опанувати філософську категорію самоствердження, засвоїти, з яких параметрів складається проблема самоствердження, та чого вона варта на тлі сучасності, потрібно не лише за необхідністю усвідомити її вагу. Це, насамперед, логіка обов'язку старшого покоління допомогти молодим людям *зважити* власні потреби та можливості для задоволення цих потреб. Це також обов'язок вчителів з досвідом, допомогти збалансувати, спланувати життя молодим людям, з тим, щоб не знівечити намагання віднайти та залишити у суспільстві "себе найкращого", надати позитивного змісту процесу, що відбувається у громадській сфері постійно.

Практика реформування суспільних відносин яскраво змалювала вади та перекося у розвитку особистості, її, як позитивні, так і потворні, риси. Падіння моралі, інтересу до суспільних справ, прояви бездуховності, цинізму, скепсису, відносно можливостей добротворчого шляху розвитку людства, потрібно шукати серед вад та дефектів виховної роботи, поряд з вадами та недосконалістю державного устрою, а також і, за відсутністю досвіду демократичного способу життя нації.

Синергетично, або ж на "автопілоті", такі питання не локально не вибруньковуються, і не вирішуються. Потрібна невтомна, кропітка праця з недовірою на рівні логіки, до позицій всіляких пропагандистів. Залишається сподіватись, що незворотного нігілістичного стану хвороба не набула, але сподівань замало, слід у цьому напрямку вдаватись соціальним наукам до методичної праці.

. Практика та ідеологія тоталітаризму розгойдали суспільне життя, викликали руйнівну деформацію, спотворили особистість, знівечили індивіда в індивідуумі. Сучасне українське суспільство вкрай різнобарвне і хронічно хворе. Однак, слід зазначити, що ніякі ідеї, ніякі заклики або запевнення, не здатні поховати істину, що сенс життя і громадського розвитку, криється саме у самоствердженні особистості, у науково обгрунтованому створенні умов для реалізації можливостей кожної індивідуальності. Необхідно залучати до громадської скарбниці все нове, корисне, що може віддати суспільству кожна особа. Застережемо, однак, що створення умов для кожної особистості — не є запорукою успіху її самоствердження найвищого рівня. Без власних зусиль у цьому напрямку, справу з місця не зрушити, природа дає здібності, а активні дії у скерованості на задоволення власних потреб у самоствердженні — залишає на совісті особистості. Існує неспростовний постулат: *у Бога немає інших рук, ніж твої.*

Категорію "потреба" у науковій літературі визначають як "нужду". Потреба особистості — це витікаюча з її внутрішніх особливостей і відношень з зовнішнім середовищем об'єктивна властивість мати бажання, у підвалинах якого почуття незадоволеності, що спонукають до різних видів активності. Об'єм та кількість потреб особистості обумовлюються загальним рівнем культури і власними уподобаннями.

Отже, система вимог особистості — це сукупність типів і класів потреб, взаємно пов'язаних поміж собою на підставі реальної субординації. Система має умовні закономірності формування і складається з багаторівневої структури. Якщо вдатись до найпростішої аналогії, то це можна змалювати ескізом піраміду, що спирається верхівкою на постамент вітальних потреб, а сама містить у собі (за законом зростання потреб), конусну спіраль суспільних потреб та претензій. Власну піраміду будує кожна особа у залежності від особистісних якостей. Постамент приблизно рівний для всіх, його міцність обумовлюється ступенем соціалізації особистості, що зміцнює добродійні якості, підвищує рівень культури.

"Стрижем" каркасу потреб не може бути будь-яка потреба. Дамо їм назву *домінантних*: це потреби у праці, пізнанні, спілкуванні, безпеці та самоствердженні. Властива для кожної особи потреба у самоствердженні, обумовлюється дією загальносуспільного закону розвитку людини — прагненням до спілкування та відокремлення (уособлення), до визначення та ствердження своєї індивідуальності, доказу соціальної неповторності власного "я".

Самоствердження особистості може бути охарактеризовано як опосередкована соціальною діяльністю ідеальна представленість індивіда в інших людях, у міжособових відносинах і, врешті -- у самій собі, як монаді соціального цілого. У відповідності з логікою дослідження, можна зазначити, що самоствердження є таким станом особистості, який у даний момент, даний індивід напрацював, надбав у самому собі, як у "другому", та для другого. Сутністю самоствердження є примноження спільного Добра.

Потреба у самоствердженні завжди синтезовано існувала у конкретно-історичній формі і займала особливе місце у системі потреб. Специфіка у тому, що самоствердження має чітко задану спрямованість на добротворчість, на коерсивне (*лат. стримування*) усвідомлення влади Зла, його саморуйнівну характерність. Добротворче самоствердження у цьому випадку -- є здатність відмовитись від частини себе "некоханого", т.т. пожертвувати чимось у собі, заради інших, загального спокою чи блага. Добро прикрашає наше життя вищим змістом, надає людині божественної сутності, ідентифікує з ідеалом, спрямовує до бажаної досконалості.

Треба намагатись спокійно зазирнути у сутність другої особистості, у квінтесенцію прагнень її "я", свідомо не обмежувати одне з стрижневих завдань самоствердження — *вияв та закріплення у свідомості інших власної добротворчої індивідуальності, свого роду продовження себе у часі і просторі, бо це віковична мрія людини!*

У відповідності з логікою, та різними тлумачними словниками, "ствердити" можливо лише позитивно за формою, та позитивне, гуманне — за суттю, те, що вже довело своє право на буття, що має риси самовдосконалюючих категорій. Той, хто має інші погляди, хто вважає кожний вчинок людини самоствердженням, у кращому випадку, помиляється. Ніхто не здатен предметно заперечити, що, по-перше, існують вчинки саморуйнівні, які знищують індивід, а, по-друге -- є безліч *самозаперечних вчинків*, що

руйнують не лише уявлення про людську сутність, як необхідну суспільству індивідуальність, але й "необоротно" корозують (*лат. гризу, роз'їдаю*) власне "я". Зауважимо, що виховний момент у цих випадках, ще не втрачає позицій дієвості.

Л. Н. Толстой у щоденниках з цього приводу писав: "Безнравственно живущим и продолжающим так жить людям невыгодно верить, что мир движется по ступенькам идеи к Добру и они не верят в это". (6, 555) Взагалі, якщо суворо дотримуватись філософської лексики, то категорія "самоствердження" — це заперечення заперечення "самості". Самоствердження — це форма *активного* існування нормальної здорової особистості. Процес цей завжди позитивно налаштований і спрямований на побудування найкращого з можливого, на втілення Добра, генетично захованого в глибинах "самості", як потреба насамперед вітальна. Самоствердження соціальне за квінтесенцією суті. Зло (шкода іншому) неодмінно буде спростовуватись суспільством, заперечуватись громадою, за некорисністю. Тенденція самозаперечення неприродна для особистості. Перетворитись на "ніщо" бажають лише хворі люди. І якщо хтось наполягає, що Зло — неминучість, підмурок життя на Землі — то сперечайтесь, за такою схемою — людство вже давно б перестало існувати, Слід зважити на минулі цивілізації, що зникли, на мій погляд, не завжди з причин катастроф природного характеру. Доказовість авторського посилу можна побудувати як логічним, так і математичним методом. Пізніше ми, для модерної наглядності, математизуємо постулат, що Я – це МИ!

Отже, стверджувати, самостверджуватись, можливо лише через дії життєстверджуючі за своєю суттю. Частковість матиме форму самореалізацій. У цьому зв'язку, принагідні роздуми відомого письменника Ф. М. Достоєвського, з приводу того, що "потребность заявить себя, выйти из ряда вон, есть закон природы для всякой личности: это право ее, ее сущность, закон ее существования, который в грубом, неустроенном состоянии общества проявляется со стороны этой личности весьма грубо и даже дико, а в обществе уже развившемся — нравственно-гуманным, сознательным и совершенно свободным подчинением каждого лица выгодам всего общества с наименьшим стеснением прав всякой личности" (4, 170) Ця думка теж ілюструє, що за суттю самоствердження — це виявлення і постійне закріплення у суспільстві, у свідомості людей своїх кращих, гідних поваги рис, це обумовленість добротворчою діяльністю власних потенціалів. Соціологічні дослідження свідчать, що у суспільстві зустрічаються особистості з різним рівнем самоствердження. Умовно розподіл традиційний.

1. *Вищий рівень* самоствердження — "*аподиктичний*" — моя "самість" необхідна іншим "самостям" для примноження їх якісного гатунку та збагачення змісту. Характерні риси: соціальна активність, відповідальність, альтруїзм, оптимізм, доброзичливість, благодетельність, інші позитивні якості, що спрямовують громадські орієнтири.

2. *Середній рівень* самоствердження — "*проблематичний*": це ті випадки, коли об'єктивні умови повному розкриттю "самості" не сприяють, але "я-уявлення" не пригнічене, активно доброзичливе. Необхідні: допомога, співучасть, активізація особистості у подоланні об'єктивних обставин, що заважають самоствердженню на вищому рівні.

3. *Нижчий рівень* самоствердження — "*анаморфічний*" — це зняття "самості" у середину "самості", т.т. це поведінка зляканого їжака, але з різними наслідками — від самоїдства до самознищення.

До об'єктивних факторів стримуючих (і не стримуючих) реалізацію можливостей і потреб у самоствердженні, додається суб'єктивний фактор: лінивість, апатія, песимізм, байдужість, скепсис, і т. і. Існує й інший варіант, коли об'єктивні умови і суб'єктивні можливості не заважають утвердженню "я" на вищому рівні, але активність особистості набуває перекошеного характеру "для себе". Подібні індивіди балансують на грані самозаперечення, вимагають постійної уваги суспільства, науково обгрунтованих заходів суспільствознавців, контролю з боку суспільних інститутів. Наскоками, критикою, кампаніями "разоблачений" тут нічого не досягнеш. Соціальне оздоровлення — акт відповідальний, втручання повинно бути, керованим, підконтрольним, але виключно демократичним, не продукує розв'язок нового Зла.

Для наочності, конкретності, доказовості і кращого розуміння — вдаємося до математичного моделювання процесу самоствердження, згідно його рівнів. Побудову кількісної (математичної) моделі ми здійснимо як відображення взаємодії складових процесу самоствердження у термінах формальних математичних об'єктів та операцій з ними. Елементарні математичні об'єкти та операції з ними — ідеальні. Та все ж, ніяка математична модель не здатна адекватно відобразити суспільні процеси, реальні, об'єктивні явища. У цьому зв'язку є сенс згадати про рівень складності і ареал (область визначення) моделі. Ми не надаємо певних визначень для цих понять, але спробуємо

скористатись їх інтуїтивним змістом.

Ареал рівня самоствердження (А) описує ту частину явища, яка знаходить відображення у моделі суспільної еволюції.

Самоствердження — це трансформація "Я" з привнесенням ознаки прогресивності "+".

$$I \text{-----} I, \quad (1)$$

де I_0 — "Я"; I^+ — нова якість "Я".

Самозаперечення — це трансформація "Я" з привнесенням ознаки регресивності "-".

$$I \text{-----} I. \quad (2)$$

Змалюємо механізм трансформації "Я" під взаємовпливом "самість Я" і "буття Я", тобто суб'єктивних даних і об'єктивних умов існування "Я":

$$I = [D_e \ E \ D_v] (I_0), \quad (3)$$

де символи мають відповідні навантаження: е — "самість Я"; в — "буття Я"; D_e — дія е; D_v — дія в; знак "Е" — знак теоретико-множинного складання.

Рівні самоствердження надані раніше, спробуємо розкрити їх зміст докладніше. Слід дослідити розповсюдження впливу ареалу рівнів самоствердження, що породжує умовні соціальні наслідки.

Формула (3), яка відповідає вищому рівню самоствердження, буде такою:

$$I^{++} = [D_e^+ \ E \ D_v^+] (I_0).$$

Визначимо ареал (А) вищого рівня самоствердження: $[A^{++} = I^{++}]$, де нова якість "Я" з двома ознаками прогресивності обертається множинністю "Я" з відповідними ознаками, т.т. як проста, механічна підмножина суб'єктів, для яких характерний саме вищий рівень самоствердження.

Середньому рівню самоствердження відповідає формула (3) у такому вигляді:

$$I^{+-} = [D_e^+ \ E \ D_v^-] (I_0).$$

Визначимо ареал середнього рівня самоствердження, що матиме наступне відображення: $A^{+-} = [I^{+-}]$. Ареал середнього рівня самоствердження, обтяжений мінусом "буття", що не сприяє особистості самоствердитись на вищому рівні.

Вигляд ареалу нижчого рівня самоствердження $A^{-\pm} = [I^{-\pm}]$ говорить про те, що тут головує підмножина суб'єктів з негативними якостями "самості Я", за умов знакоперемінного впливу "буття Я".

Такий вигляд формули (3) відповідає змісту категорії "самозаперечення"

$$I^{- -} = [D_e^- \ E \ D_v^-] (I_0),$$

де ареал має вигляд $A^{- -} = (I^{- -})$, що свідчить про підмножину суб'єктів з негативними якостями "самості Я" та "буття Я".

Просте (механічне) поєднання ареалів дає всю множину суб'єктів трьох рівнів самоствердження (вищого, середнього, нижчого), та ареалу суб'єктів з характерними ознаками самозаперечення.

$$A = UA^{++} \ UA^{+-} \ UA^{-\pm} \ UA^{- -}.*$$

Далі, щоб змалювати наслідки впливу кількісного зростання ареалів на якісну характеристику суспільства ("МИ") — введемо позначку W для "ми" і покажемо суспільство, як суму інтегралів I_0 ("Я") по ареалам:

$$W = SI = SI + SI + SI + SI \\ A = A^{++} + A^{+-} + A^{-\pm} + A^{- -}, \quad (4)$$

інтегруючи ареал S, як сполуку.

Визначимо масу інтегралів S у всій множині m, як: $m(A^{++})$; $m(A^{+-})$; $m(A^{-\pm})$; $m(A^{- -})$. Відомо, що сума цих частин дорівнюється M (масі). Тоді формула (4) матиме вигляд:

$$W = m(A^{++})I^{++} \ E \ m(A^{+-})I^{+-} \ E \ m(A^{-\pm})I^{-\pm} \ E \ m(A^{- -})I^{- -}. \quad (5)$$

Розглянемо всі варіанти реформування "Я" в "МИ".

1) Коли $A \gg (A^{++})^*$, це говорить про те, що вищий рівень самоствердження домінує у суспільстві. Тоді $m(A^{++}) \gg M$, а кількість інших ареалів знижується до нуля. З формули (5) витікає, що $W \gg MI^{++}$, що відповідає зростанню соціального прогресу, його динаміці.

** U — знак об'єднання

2) Коли $A \gg (A^{+-})$, це свідчить про те, що середній рівень самоствердження домінує у суспільстві. Тоді $m(A^{+-}) \gg M$, а кількість інших ареалів наближується до нуля. З формули (5) витікає, що $W \gg MI^{+-}$, що свідчить про уповільнення розвитку суспільства, зменшення позитивних змін у соціумі.

3) Коли $A \gg (A^{-\pm})$, це вказує на те, що нижчий рівень самоствердження домінує у суспільстві. Тоді $m(A^{-\pm}) \gg M$, а складова інших ареалів наближується до нуля.

З формули (5) тепер розумієш, що $W \gg MI^{-\pm}$, це очевидний застій, соціальні досягнення гальмуються, проглядають риси стагнації.

4) Коли $A \gg (A^{- -})$, це демонструє, що у суспільстві домінує категорія самозаперечення. Тоді $m(A^{- -}) \gg M$, а частки інших ареалів наближаються до нуля.

З формули (5) випливає, що $W \gg MI^{- -}$, і в цьому випадку суспільству загрожує регрес, деградація, дегуманізація, дегенерація за чим слідує повний колапс, приклади якого історії суспільних відносин, на жаль, знайомі.

Отже, математизація процесу самоствердження дозволяє наочно демонструвати не лише прогрес, але й наслідки самоствердження особистості, на відміну від вербального («голослівного») запису процесу. Існуючі програми, відношення, переведені на мову математики, дозволяють розробляти та вирішувати цілу низку соціальних завдань. Завдяки використанню параметрів, можна знаходити оптимальні рішення у напрямку найбільш якісного самоствердження особистості. Насамперед, виявляються об'єкти найбільшої соціальної напруженості, ті групи та спільноти людей, які потребують кардинальної уваги.

В онтологічному вимірі -- самоствердження особистості виступає упорядковуючим органом побутового простору, задіяного людським функціонуванням. Передумовою самоствердження є незавершенність (недосконалість) особистості, що долається завдяки інтенційності, притаманній індивіду, як онтологічна потреба у добротворчій діяльності у відповідності зі змістом власної, природної сутності. Оскільки сутність особистісного «я» криється не тільки у самій особистості, але і у її бутті, процес самоствердження здійснюється у системі «індивід – частина світу, що з ним взаємодіє». Самоорганізуючим (синергетичним) аттрактором взаємодії і є самість, як самоусвідомлююча свідомість людини (ствердження ствердження ствердженням).

Відтак, онтологічні аспекти самоствердження особистості пов'язані з внутрішньою організованістю самості індивіда і реалізуються через різноманітні форми творчої діяльності ствердлого характеру. Погодьтеся, що самозаперечення неодмінно призведе до «аннігіляції» індивіда.

Гносеологічний ґрунт процесу самоствердження формується як суб'єктивне сприйняття екзистенційної ситуації в якій знаходиться особистість, за принципом «інакше не можу» При цьому інтенція до внутрішньої упорядкованості не вступає у суперечність з гносеологічною основою невизначеності буття – феноменологічним сприйняттям буття особистістю, як обмеженого і неструктурованого суб'єкта.

В умовах цілісного сприйняття буття і себе, суб'єктивна інтерпретація буття постає як теза «Я – МИ», що і виступає єдиним механізмом когнітивного забезпечення власної діяльності та самості. Самоствердження відбувається як упорядкування досвіду при якому формується сутність особистості на підставі власних гуманоцентричних уявлень про світ і своє місце у ньому. Останнє, як узагальнення досвіду взаємодії особистості та світу, забезпечує її цілісність і цілісність простору її самоствердження, це і є когнітивним ядром «персональних конструктів» самоствердження особистості, як взаємодетерінованого процесу різних рівнів самодетермінації.

Рівень життя у нашому суспільстві не має навіть абстрактних деталей фасадного "благоденства". Самоствердження особистості — це насамперед активність її позицій, ініціативність, наполеглива та творча праця. Якщо бути до кінця відвертим, то з історії у вічі нам дивиться малоприємна істина — діяльність мас завжди була ворожа культурі, особистості, руйнувала їх. Народи, як абстракція, взагалі нічого не створюють, створюють особистості, індивіди. Всі винаходи, відкриття, філософські системи, релігійні вчення — наслідок діяльності особистостей. Неосвічений народ переважно був ініціатором руйнації, насамперед, через жагу задоволення власних, далеко не вітальних, потреб. Звідси — висновок, що раси, та нації не здатні еволюціонувати у таких темпах, як особистість, що палко бажає досконалості власного змісту, будує себе всупереч обставинам. Слід констатувати, що вищі прояви людського духу, вищі види діяльності людини — народу взагалі не

цікаві, нерідко неприємні йому, ворожі й, певною мірою, небезпечні, бо протистоять напрацьованій стабільності у динаміці гігантського суспільного організму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абульханова - Славская К. А. Деятельность и психология личности / К. А. Абульханова - Славская .М.: Наука, 1980/
2. Коган Л.Н. Цель и смысл жизни человека. /Л.Н. Коган.- М.: Мысль, 1984/
3. Достоевский Ф. М. Записная книжка 1863-1864 гг.// Собр. Соч: В 30 т. М: Наука, 1976. -Т. 20./
4. Маслоу А. Мотивация и личность /Абрахам Маслоу;[пер с англ. А.М. Татлыбаевой]/ СГ,? Tdhfpbz? 1999|
5. Толстой Л. Н. Дневники 1895-1910 гг. //Собр. Соч.: В 22 т. -М.: 1985.- Т. 22.
6. Цыбра Н. Ф. Самоутверждение личности: социально- философский анализ. /Н.Ф. Цыбра.- Киев-Одеса: Вища школа, 1989/
7. Цибра М. Ф. Метанойя / М.Ф. Цибра.- Одеса:Астропринт, 2006.

Черепанова Світлана Олександрівна – доктор філософських наук, доцент, Педагогічний коледж Львівського національного університету імені Івана Франка.

УДК 140.8: 008

КРОС-КУЛЬТУРНІ РЕФЛЕКСІЇ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ І НОВА РАЦІОНАЛЬНІСТЬ

Крос-культурність, як світоглядно-ціннісний поворот до людини, вирізняє осмислення міжцивілізаційних реалій через самодостатність “свого” й “Іншого” (дихотомія “свій-чужий”). Крос-культурні рефлексії філософії освіти актуалізує нова раціональність, діалогіка вітчизняних науково-педагогічних ідей та здобутків Заходу і Сходу. Відтак суттєво реалізується праксеологічно-гуманітарний потенціал освітянської діяльності, входження України в європейський інтелектуально-комунікативний простір.

Ключові слова: філософія освіти, буття культури, конфуціанський раціоналізм, наукова раціональність, синергетика, нова раціональність.

КРОСС-КУЛЬТУРНЫЕ РЕФЛЕКСИИ ФИЛОСОФИИ ОБРАЗОВАНИЯ И НОВАЯ РАЦИОНАЛЬНОСТЬ

Кросс-культурность, как мировоззренческо-ценностный поворот к человеку, отличает осмысление межцивилизационных реалий через самодостаточность “своего” и “Другого” (дихотомия “свой-чужой”). Кросс-культурные рефлексии философии образования актуализирует новая рациональность, диалогика отечественных научно-педагогических идей и достижений Запада и Востока. Отсюда существенно реализуется праксеологично-гуманитарный потенциал образовательной деятельности, вхождение Украины в европейское интеллектуально-коммуникативное пространство.

Ключевые слова: философия образования, бытие культуры, конфуцианский рационализм, научная рациональность, синергетика, новая рациональность.

CROSS-CULTURAL REFLECTIONS OF THE PHILOSOPHY OF EDUCATION AND NEW RATIONALITY

Cross-culture as outlooking valuable turning to a man differentiates the comprehension of cross-civilization realia through self-sufficiency of ‘my’ and ‘other’ (dichotomy ‘my-another’). Cross-cultural reflections of philosophy of education are enriched by the new rationality, spirituality of a man, the dialogue of native scientific – pedagogical ideas and the achievements of the East and the West. Hence, pragmatic-humanitarian potential of the educational activity, the entrance of Ukraine into European intellectual humanitarian dimension is significantly realized.

Key words: philosophy of education, the existence of culture, Confuzius rationality, scientific rationality, synergetics, new rationality.